

Radikal

Türkiye'ye havada ağır darbe

Dünya / 16/12/2011

Maliyeti daha şimdiden planlanan miktarı yaklaşık yüzde 50 oranında aşan projede üretim tarihi sürekli erteleniyor.

İnternete sızan bir Pentagon belgesinde “çözülemeyen 13 büyük mühendislik hatası olduğunun” belirtilmesi “Proje çöpe atılsın” çağrılarının neden oldu. Türkiye dahil 11 ülkenin ortak olduğu ve “tarihin en pahalı savunma projesi” diye nitelenen F-35 savaş uçağının üretimi tehlikeye girdi. Türkiye'nin de 11 milyar dolar ödeme taahhütünde bulunduğu ve ABD için maliyeti şimdiden 388 milyar doları bulan proje, ortaya çıkan birçok sorun nedeniyle durma noktasına geldi.

Vatan'ın haberine göre, proje 2003 yılında “savaştaki her amaç için farklı uçak geliştirmenin masraflı olmasından dolayı tek bir uçağın tüm görevleri yerine getirmesi amacıyla” ortaya atıldı. Bu proje sayesinde başta ABD olmak üzere birçok ülke hava filolarını tamamen değiştirecekti. Başta projenin uçak başına maliyeti 89 milyon dolar olarak hesaplanmıştı. Ancak zaman geçtikçe maliyet arttı. Bugünkü hesaplamalara göre uçak başına maliyet 156 milyon doları bulacak. Bunun daha da artabileceği belirtiliyor. Maliyetlerdeki bu iki kata yaklaşan artış katılımcıların bütçelerini sarstı.

Buna bir de projede ortaya çıkan teknik sorunlar eklenince F-35 hayali de giderek zorlaşmaya başladı. ABD Savunma Bakanlığı'nın internete sızan iç yazışmalarına göre, projede tespit edilen ancak henüz çözülemeyen 13 büyük mühendislik hatası var. Yazışmada “yapılan inceleme sonucu tedarik ve üretim planlarının ciddi bir şekilde yeniden gözden geçirilmesi” tavsiye ediliyor. Projenin sözcüsü Joe DellaVedova, üretim sürecinin biraz daha geriye atılabileceğini belirterek “Bu maliyetleri düşürme amacı taşıyan bir hamle olacak” dedi. Ancak bağımsız savunma bütçesi uzmanı Winslow Wheeler ortaya çıkan sorunların “ancak projenin çöpe atılmasıyla çözülebileceğini” savundu. Wheeler “Tespit edilen sorunların sayısı ve boyutları F-35 üretiminin iptal edilmesi için yeterlidir. En azından Pentagon'un bugünkü yöneticileri döneminde askıya alınabilir” diye konuştu.

EN ZOR PARÇA TÜRKİYE'DE YAPILDI

Türkiye'nin havacılık ve uzay merkezi konumunda olan Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş. (TUSAŞ), F-35 uçağının

orta gövdesinde bulunan ve uçaktaki en karmaşık yapısal bileşenler olarak tanımlanan “Air Inlet Duct Kompozit Hava Giriş Kanalları”nın imalatını gerçekleştirdi. F-35 uçaklarının “Orta Gövde” imalatını ABD dışında dünyada tek kaynak olarak gerçekleştiren TUSAŞ, üstün teknoloji “Fiber Serme Tezgahları”nı kullanarak tamamını kompozit malzemeden ürettiği ilk “Air Inlet Duct Kompozit Hava Giriş Kanalı”nı Temmuz 2010’da teslim etti.

KİM KAÇ UÇAK ALACAK?

ABD: 2 bin 443
İngiltere: 138
İtalya: 131
Türkiye: 100
Avustralya: 100
Hollanda: 85
Kanada: 80
Norveç: 48
Danimarka: 48

* İsrail ve Singapur da projeye destek veriyor. (Vatan)